

1 OBECNÉ PRINCIPY NOVÉHO KLASIFIKAČNÍHO SYSTÉMU ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ

Zemědělské podniky v rámci Evropské unie se vyznačují velkou diverzitou. Aby bylo možné srovnávat strukturální a ekonomické výsledky homogenních skupin podniků, byl vytvořen klasifikační systém, který umožňuje zařadit zemědělské podniky podle typu výrobního zaměření, ekonomické velikosti a nově také podle významu jiných výdělečných činností podniku (*other gainful activities*, OGA). Tento klasifikační systém obecné platnosti nalézá širokého uplatnění při analytických činnostech směřujících k hodnocení výsledků zemědělských podniků. Typologie zemědělských podniků EU je mj. využívána zejména v rámci Strukturálních šetření v zemědělství a pro účely Zemědělské účetní datové sítě FADN. Nový systém klasifikace byl poprvé aplikován na zpravodajské jednotky Agrocenzu 2010. Dle typologie EU bylo zařazeno 22 864 zemědělských podniků. Cílem této publikace je prezentace výsledků tohoto zařazení.

Od svého vzniku v roce 1985 byl klasifikační systém zemědělských podniků založen na koeficientech standardního příspěvku na úhradu (*Standard Gross Margin*, SGM). Standardní příspěvek na úhradu (StPÚ) vyjadřoval průměrnou finanční hodnotu jednotky produkce jednotlivých odvětví rostlinné a živočišné výroby po odečtení odpovídajících přímých nákladů. Zahrnuta byla rovněž hodnota couplovaných plateb vázaných na příslušné produkty. Postupně však docházelo ke změnám v rámci Společné zemědělské politiky, kdy byly u velké většiny přímých plateb odstraněny vazby na zemědělskou produkci (*decoupling*). V důsledku těchto změn by koeficienty standardního příspěvku na úhradu u některých zemědělských produktů mohly bez započítání přímých plateb nabývat záporných hodnot a nebylo by možné StPÚ využívat jako klasifikační kritérium. Proto bylo nutné vyvinout nový klasifikační systém založený na ekonomickém kritériu, které nabývá vždy kladných hodnot. Tímto kritériem se stala ekonomická kategorie **standardní produkce**, která představuje základní kámen nové klasifikace zemědělských podniků vycházející z Nařízení komise (ES) č. 1242/2008 ze dne 8. prosince 2008 o založení klasifikačního systému pro zemědělské podniky ve Společenství¹. Nová typologie vstupuje v platnost od účetního roku 2010. Kromě přechodu ze standardního příspěvku na úhradu na standardní produkci představují největší změny oproti předchozímu systému zavedení tříúrovňové klasifikace výrobního zaměření oproti předchozí čtyřúrovňové, dále stanovení 14 tříd ekonomické velikosti namísto původních 10 velikostních tříd, vyjádření ekonomické velikosti v eurech namísto původně užívaných ekonomických velikostních jednotek a zavedení nové klasifikační proměnné reflektující význam jiných výdělečných činností.

Standardní produkce vyjadřuje průměrnou finanční hodnotu hrubé produkce jednotlivých odvětví rostlinné a živočišné výroby. Koeficienty standardní produkce jsou kalkulovány za všechny ekonomicky významné plodiny a kategorie hospodářských zvířat. Úplný výčet těchto zemědělských produktů je součástí přílohy Nařízení č. 1242/2008. Hodnota standardní produkce se kalkuluje vynásobením produkce připadající na jednotku výstupní cenou zemědělských výrobců, přičemž daň z přidané hodnoty a přímé platby nejsou do výpočtu zahrnuty. Měrnou fyzickou jednotkou standardní produkce je euro na jeden hektar a jeden kus jednotlivých kategorií zvířat s výjimkou drůbeže, kde se hodnoty této produkce určují na 100 kusů. Standardní produkce je tvořena součtem hodnot hlavního a případných vedlejších produktů.

Hodnoty standardní produkce odpovídají produkčnímu období jednoho kalendářního roku. U zemědělských produktů, jejichž produkční období je kratší nebo delší než 12 měsíců, se standardní produkce přepočítává tak, aby odpovídala produkci za jeden kalendářní, resp. hospodářský rok. Hodnota koeficientů standardní produkce se následně vypočítává jako aritmetický průměr za sledované období pěti po sobě jdoucích kalendářních roků.

Pro účely Strukturálního šetření v zemědělství (FSS) za rok N je sledovaným referenčním obdobím období roku N-3, které se vztahuje na pět po sobě jdoucích let (N-5 až N-1). To znamená, že pro zařazení zemědělských podniků v rámci Agrocenzu 2010 byly použity koeficienty standardní produkce 2007 za období 2005 až 2009. Kalkulací koeficientů standardní produkce za Českou republiku je pověřeno Kontaktní pracoviště FADN Ústavu zemědělské ekonomiky a informací. Koeficienty jsou aktualizovány vždy v roce, kdy se uskutečňuje statistické zjišťování o struktuře zemědělských podniků.

Ekonomická velikost podniku je rovna celkové hodnotě standardní produkce podniku. Hodnota podnikové standardní produkce se vyjadřuje v eurech. Celková standardní produkce je kalkulována jako suma hodnot za jednotlivé zemědělské produkty. Tyto hodnoty jsou získávány jako násobek výměry jednotlivých plodin a počtu zvířat konkrétního podniku příslušnými koeficienty standardní produkce. Rozlišujeme čtrnáct tříd ekonomické velikosti. Přehled jednotlivých tříd ekonomické velikosti včetně prahových hodnot standardní produkce zachycuje tabulka 1.

¹ Nový klasifikační systém Společenství je pojat jako opatření s obecnou působností a nikoliv jako opatření určené konkrétním příjemcům

Tabulka 1 - Třídy ekonomické velikosti podniku

Třída ekonomické velikosti	Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR	Přepočtené prahových hodnot celkové standardní produkce v EUR na tis. Kč ¹⁾
I	méně než 2 000 EUR	méně než 51 tis. Kč
II	nejméně 2 000, méně než 4 000 EUR	nejméně 51 tis. Kč, méně než 101 tis. Kč
III	nejméně 4 000, méně než 8 000 EUR	nejméně 101 tis. Kč, méně než 202 tis. Kč
IV	nejméně 8 000, méně než 15 000 EUR	nejméně 202 tis. Kč, méně než 379 tis. Kč
V	nejméně 15 000, méně než 25 000 EUR	nejméně 379 tis. Kč, méně než 632 tis. Kč
VI	nejméně 25 000, méně než 50 000 EUR	nejméně 632 tis. Kč, méně než 1 256 tis. Kč
VII	nejméně 50 000, méně než 100 000 EUR	nejméně 1 256 tis. Kč, méně než 2 529 tis. Kč
VIII	nejméně 100 000, méně než 250 000 EUR	nejméně 2 529 tis. Kč, méně než 6 323 tis. Kč
IX	nejméně 250 000, méně než 500 000 EUR	nejméně 6 323 tis. Kč, méně než 12 647 tis. Kč
X	nejméně 500 000, méně než 750 000 EUR	nejméně 12 647 tis. Kč, méně než 18 970 tis. Kč
XI	nejméně 750 000, méně než 1 000 000 EUR	nejméně 18 970 tis. Kč, méně než 25 294 tis. Kč
XII	nejméně 1 000 000, méně než 1 500 000 EUR	nejméně 25 294 tis. Kč, méně než 37 941 tis. Kč
XIII	nejméně 1 500 000, méně než 3 000 000 EUR	nejméně 37 941 tis. Kč, méně než 75 882 tis. Kč
XIV	nejméně 3 000 000 EUR	nejméně 75 882 tis. Kč

¹⁾ Přepočtené podle průměrného směnného kurzu roku 2010: 25,294 Kč/EUR

Výrobní zaměření podniku se stanovuje na základě relativního příspěvku standardní produkce různých produkčních odvětví konkrétního podniku k celkové hodnotě podnikové standardní produkce. Podniky jsou zařazovány do příslušné skupiny výrobního zaměření na základě přesně definovaného algoritmu, který vymezuje podíl jednotlivých produkčních odvětví rostlinné a živočišné výroby na celkové hodnotě standardní produkce podniku. Klasifikace typů výrobního zaměření je aktuálně tříúrovňová. Rozlišujeme 9 **obecných** typů výrobního zaměření, 21 **hlavních** typů výrobního zaměření a 62 **speciálních** typů výrobního zaměření. Klasifikace jednotlivých typů výrobního zaměření a podíl jednotlivých odvětví rostlinné a živočišné produkce v rámci tříd hlavního typu výrobního zaměření jsou uvedeny v příloze A1 a A2.

Kategorie „Jiné výdělečné činnosti (JVČ)“ je novou klasifikační proměnou, která vyjadřuje procentuální podíl jiných než zemědělských výdělečných činností k celkové konečné produkci podniku. Jedná se o činnosti, při kterých jsou využívány zdroje nebo produkty podniku, např. zpracování zemědělských produktů, smluvní práce s využitím zařízení zemědělského podniku, lesnictví atd. Odhad podílu jiných výdělečných činností lze obecně definovat níže uvedeným vzorcem.

$$\text{Poměr} = \frac{\text{Obrat jiných výdělečných činností týkajících se přímo zemědělského podniku}}{\text{Celkový obrat podniku (zemědělský + JVČ, které se přímo týkají podniku) + přímé platby}}$$

Rozdělení podniků do tříd podle významu jiných výdělečných činností zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 2 - Třídy významu jiných výdělečných činností podniku

Třídy	Prahy poměru jiných výdělečných činností
I	Od 0 % do 10 %
II	Od více než 10 % do 50 %
III	Od více než 50 % do méně než 100 %

Lze shrnout, že dané Nařízení komise (ES) č. 1242/2008 ze dne 8. 12. 2008 nově upravující klasifikační systém platný pro zemědělské podniky Společenství vstoupilo v platnost pro Zemědělskou účetní datovou síť FADN od účetního období 2010 a pro Strukturální šetření v zemědělství za rok 2010. Citované nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné pro všechny členské země Unie. Stručně uvedené metodické principy plně respektuje prezentovaná publikace a to ve všech potřebných souvislostech.